

Τριμηνιαίος Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

Η έρευνα για την κατάρτιση του δείκτη πραγματοποιείται από την Εταιρεία Ανώτατων Στελεχών Επιχειρήσεων (**ΕΑΣΕ**), φορέα που εκφράζει και εκπροσωπεί το ανώτατο επαγγελματικό μάνατζμεντ στην Ελλάδα, με μέλη ανώτατα στελέχη των σημαντικότερων εταιρειών της χώρας, σε συνεργασία με την **ICAP Group**, τον μεγαλύτερο όμιλο παροχής υπηρεσιών προς επιχειρήσεις. Η έρευνα διεξάγεται κάθε τρίμηνο στα κορυφαία διευθυντικά στελέχη των μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων με σκοπό την καταγραφή των εκτιμήσεων τους για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση και τις προβλέψεις τους για το εγγύς μέλλον.

Μεθοδολογία

Η έρευνα διεξάγεται στους CEO (Διευθύνοντες Συμβούλους, Προέδρους, Γενικούς Διευθυντές) των 2000 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων. Στον πληθυσμό αυτό προστίθενται τα μέλη της ΕΑΣΕ, έτσι ο πληθυσμός ανέρχεται σε 2.340. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 11 ερωτήσεις, η συμπλήρωση και καταχώρηση του οποίου γίνεται ηλεκτρονικά μέσω ειδικού λογισμικού και ιστοσελίδας (www.icarb2b.gr). Οι 10 βασικές ερωτήσεις αφορούν την τρέχουσα κατάσταση της οικονομίας και τις μελλοντικές προσδοκίες, ενώ στους CEO απευθύνεται 1 επιπλέον ερώτηση που αφορά σημαντικό θέμα γενικότερου οικονομικού ενδιαφέροντος κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Από το σύνολο των απαντήσεων στις 10 βασικές ερωτήσεις κατασκευάζεται ο γενικός δείκτης (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO General Index). Από τις απαντήσεις που αφορούν μόνο στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση κατασκευάζεται ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Current status Index), ενώ από τις απαντήσεις που σχετίζονται με τις μελλοντικές εκτιμήσεις κατασκευάζεται ο δείκτης προσδοκιών (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Expectation Index). Η μετατροπή των απαντήσεων σε δείκτη και στη συνέχεια σε χρονολογική σειρά πραγματοποιήθηκε με την χρήση της μεθόδου net-balances (διαφορές θετικών-αρνητικών απαντήσεων)¹. Όλοι οι δείκτες είναι τριμηνιαίοι με βάση το 4^ο τρίμηνο του 2008 που πραγματοποιήθηκε η πρώτη έρευνα. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας περιλαμβάνει επιπλέον την ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων ανά ερώτηση, ενώ γίνεται ανάλυση των απαντήσεων ανάλογα με το μέγεθος των επιχειρήσεων οι οποίες διακρίθηκαν σε τρία στρώματα με κριτήριο την απασχόληση (Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με απασχόληση που δεν υπερβαίνει τα 100 άτομα, μεγάλες επιχειρήσεις με 101-300 εργαζόμενους και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις με 301 απασχολούμενους και άνω) και ανάλογα με τον τομέα δραστηριοποίησης όπου οι επιχειρήσεις διακρίθηκαν σε τρία στρώματα (αγροτικά προϊόντα-βιομηχανία-ενέργεια-κατασκευές, εμπόριο, υπηρεσίες). Το δείγμα ενημερώνεται σε κάθε έρευνα κατά ένα μικρό ποσοστό, ώστε να παρακολουθεί τις εξελίξεις των οικονομικών μεγεθών των επιχειρήσεων καθώς και τις μετακινήσεις των ανώτατων στελεχών.

¹ OECD, *Business Tendency Surveys-A handbook*, 2003

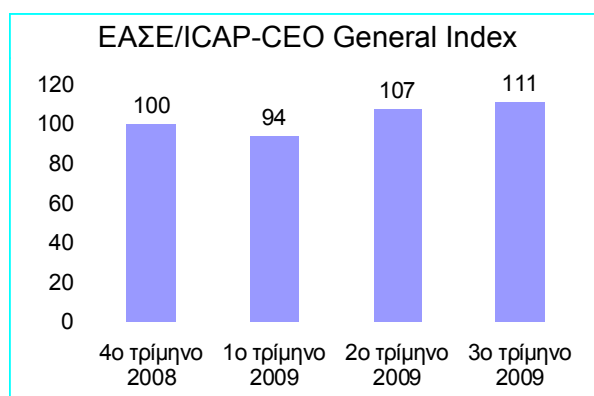
Οι τρέχουσες διεθνείς οικονομικές εξελίξεις και η κατάσταση στην Ελλάδα

Το ΑΕΠ της ευρωζώνης σύμφωνα με τις πρόσφατες εκτιμήσεις της Eurostat για το 2^ο τρίμηνο του 2009², σημείωσε πτώση κατά 0,1% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ το ΑΕΠ της Ε.Ε. (των 27 χωρών-μελών) κατά 0,2%. Η μείωση σε σχέση με το 2^ο τρίμηνο του 2008 είναι υψηλότερη, -4,7% και -4,8% αντίστοιχα. Στις ΗΠΑ κατά το 2^ο τρίμηνο του 2009 το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0,3% σε σύγκριση με -1,6% του πρώτου τριμήνου του 2009. Στην Ιαπωνία αντίθετα το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,9% μετά από μείωση -3,1% το προηγούμενο τρίμηνο. Κατά το 2^ο τρίμηνο του 2009 αρκετές χώρες της Ε.Ε. είχαν θετική ανάπτυξη όπως η Σλοβακία (+2,2%), η Σλοβενία (+0,7%), η Πολωνία (+0,5%), ενώ +0,3% είναι οι εκτιμήσεις μεγέθυνσης του ΑΕΠ για την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Πορτογαλία και τη Γερμανία. Η σημαντικότερη πτώση του ΑΕΠ καταγράφηκε στην Λιθουανία (-9,8%), ενώ για κάποιες χώρες δεν υπάρχουν ακόμα διαθέσιμες εκτιμήσεις. Σύμφωνα με τις νεότερες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ε.Ε. φαίνεται ότι βρίσκεται σε σημείο καμπής όπου η ύφεση βρίσκεται κοντά στο τέλος της αλλά η αβεβαιότητα παραμένει υψηλή³.

Ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος (BCI)⁴ για την ευρωζώνη είναι αρνητικός από τον Αύγουστο του 2008. Ωστόσο, από τον Μάρτιο του 2009 οι αρνητικές τιμές άρχισαν να μειώνονται καταγράφοντας την αλλαγή του κλίματος και τον Σεπτέμβριο ο δείκτης διαμορφώθηκε στο -2,07. Η βελτίωση αποτυπώνει τις θετικές προσδοκίες των ανώτατων στελεχών για την εξέλιξη της βιομηχανικής παραγωγής.

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Σεπτέμβριο του 2009.

Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO General Index) το τρίτο τρίμηνο του 2009 σημείωσε μικρή άνοδο στις 111 μονάδες δείχνοντας ότι η αισιοδοξία των CEOs είναι συγκρατημένη έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Σημειώνεται βέβαια ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε προεκλογική περίοδο και ο δείκτης ίσως να επηρεάστηκε από σχετικό κλίμα «αβεβαιότητας» για την οικονομική πολιτική της επομένης ημέρας, παρά το γεγονός ότι τα συσσωρευμένα προβλήματα της οικονομίας δίδουν σχετικά περιορισμένα περιθώρια μεταβολής των βασικών στόχων της μακροοικονομικής πολιτικής. Αξιοσημείωτο γεγονός είναι ότι η πορεία του γενικού δείκτη επηρεάστηκε από την κάμψη της αισιοδοξίας των CEOs πολύ μεγάλων

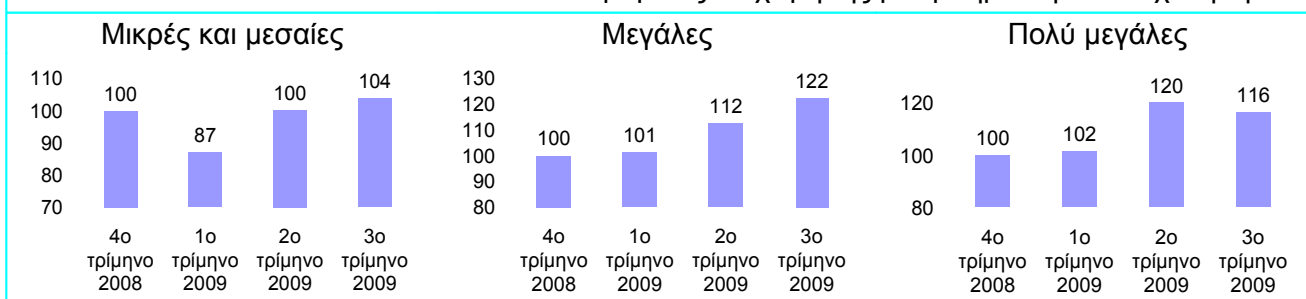
² Eurostat, newsrelease euroindicators, 2 September 2009

³ European Commission, Interim Forecast, September 2009.

⁴ European Commission, Business Climate Indicator for the Euro Area, September 2009

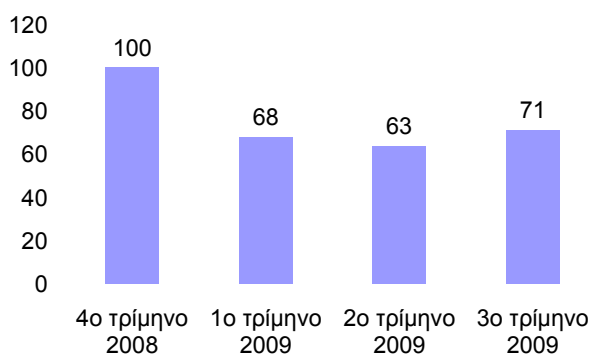
επιχειρήσεων, οι αποφάσεις των οποίων, χωρίς να παραγνωρίζεται η σημασία των μικρότερων επιχειρήσεων, έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα για την εξέλιξη βασικών μεγεθών της οικονομίας (επενδύσεις, εξαγωγές, απασχόληση).

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Confidence Index ανά μέγεθος επιχείρησης με κριτήριο την απασχόληση

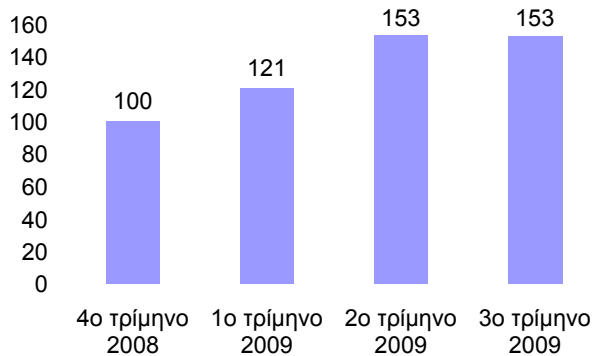

Η τρέχουσα κατάσταση (ΕΑΣΕ-CEO Current status Index) είναι σύμφωνα με τους CEOs βελτιωμένη, τόσο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο αλλά και με το πρώτο τρίμηνο του 2009. Ωστόσο, ανησυχητικό γεγονός που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής είναι η στασιμότητα στις προσδοκίες των CEOs με τον δείκτη να παραμένει στις 153 μονάδες το 3^ο τρίμηνο του 2009. Ενδεχομένως όμως η εξέλιξη αυτή να είναι συγκυριακή και να ερμηνεύεται από την προεκλογική περίοδο που διανύουμε, οπότε καθοριστικής σημασίας θα είναι η πορεία του δείκτη προσδοκιών το τελευταίο τρίμηνο του 2009.

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Current status Index

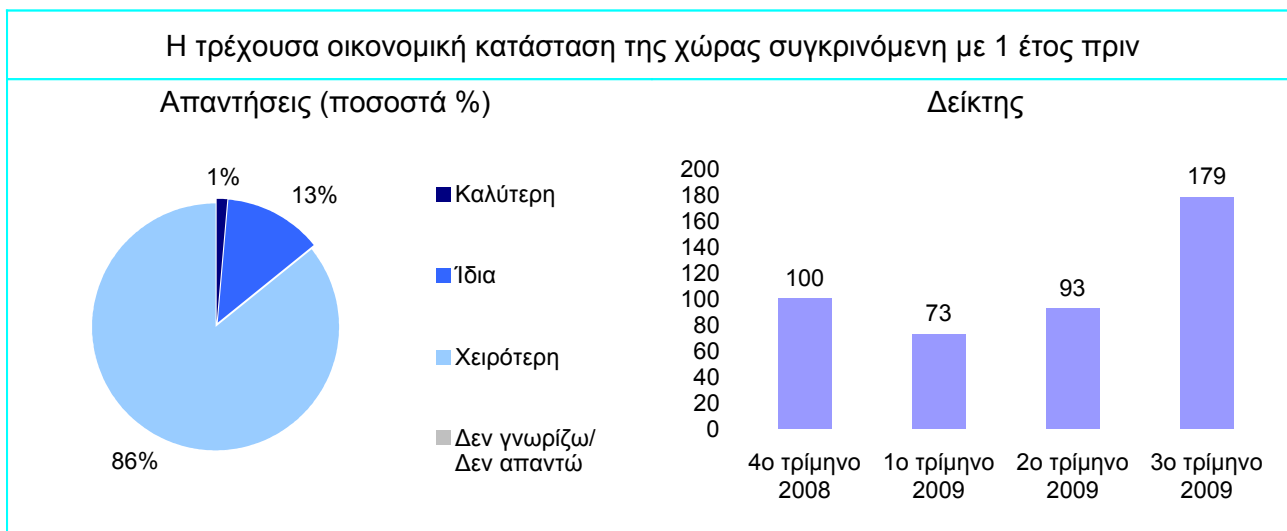

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Expectation Index

Τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας Σεπτεμβρίου 2009

Το ποσοστό των CEOs που θεωρεί ότι η τρέχουσα οικονομική κατάσταση της χώρας είναι χειρότερη σε σχέση με ένα έτος πριν μειώθηκε σε 86% έναντι 93% το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό παραμένει υψηλό, αλλά σε συνδυασμό με την αύξηση των CEOs που πιστεύουν ότι βελτιώθηκε η οικονομική κατάσταση εκτίναξε τον δείκτη στις 179 μονάδες.

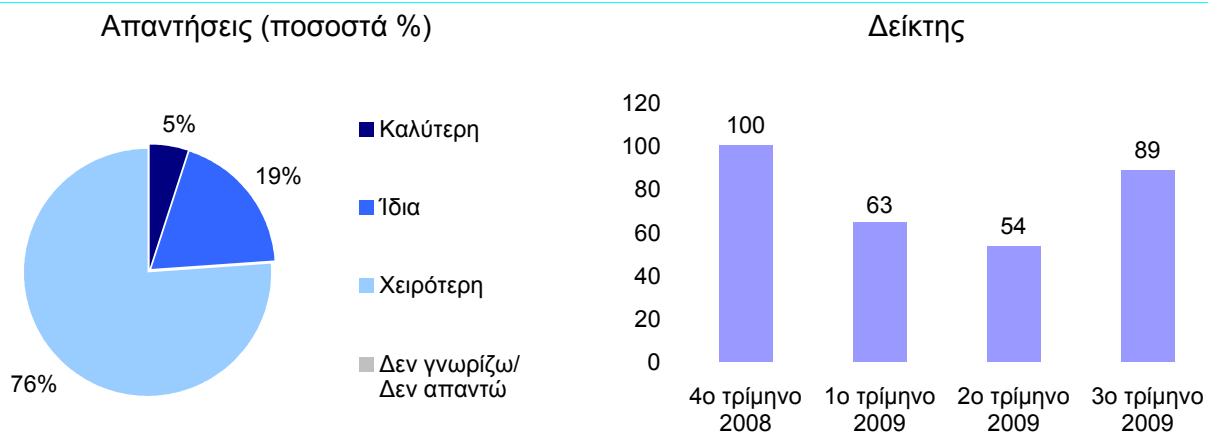

Στο τρίτο τρίμηνο του 2009 σημειώθηκε έναντι του προηγούμενου τριμήνου μικρή αύξηση του ποσοστού των CEOs που προσδοκούν ότι οι συνθήκες της οικονομίας σε 1 χρόνο θα είναι χειρότερες σε σχέση με τις τωρινές. Ως αποτέλεσμα ο δείκτης προσδοκιών μειώθηκε στις 279 μονάδες. Μια άλλη ερμηνεία της πορείας του δείκτη θα μπορούσε να είναι ότι η εκδήλωση υπερβολικής αισιοδοξίας κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2009 ανέβασε πολύ υψηλά την τιμή του δείκτη, ενώ οι προσδοκίες κατά το 3^ο τρίμηνο επανήλθαν σε ρεαλιστικότερο επίπεδο. Λιγότερο αισιόδοξοι σε σχέση με τους άλλους τομείς εμφανίζονται οι CEOs των βιομηχανιών.

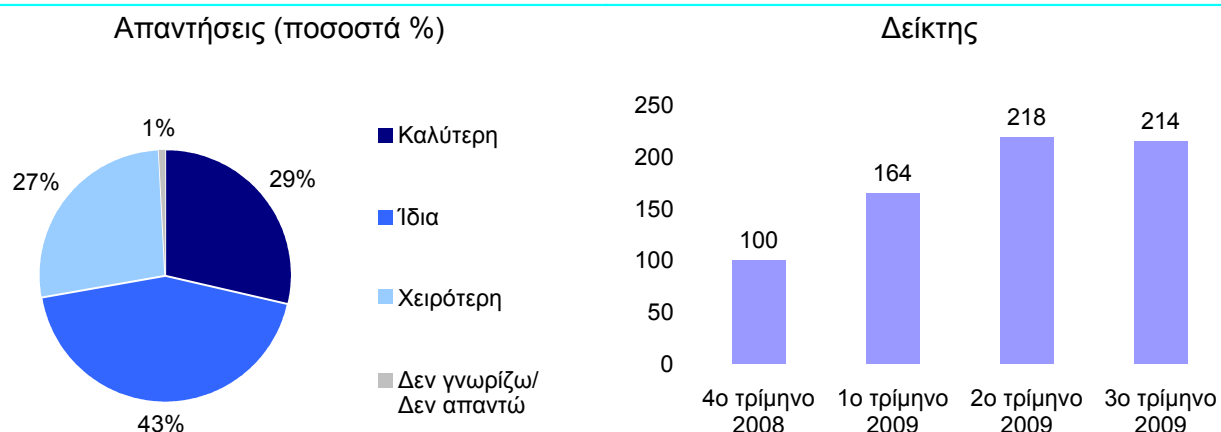
Η οικονομική κατάσταση του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις είναι βελτιωμένη σε σχέση με 1 έτος πριν σύμφωνα με την γνώμη των CEOs, γεγονός που αποτυπώνεται στην αύξηση του δείκτη στις 89 μονάδες. Η κατάσταση στο εμπόριο φαίνεται ότι είναι καλύτερη σε σχέση με τους λοιπούς κλάδους.

Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση του κλάδου δραστηριοποίησης σε σχέση με 1 έτος πριν

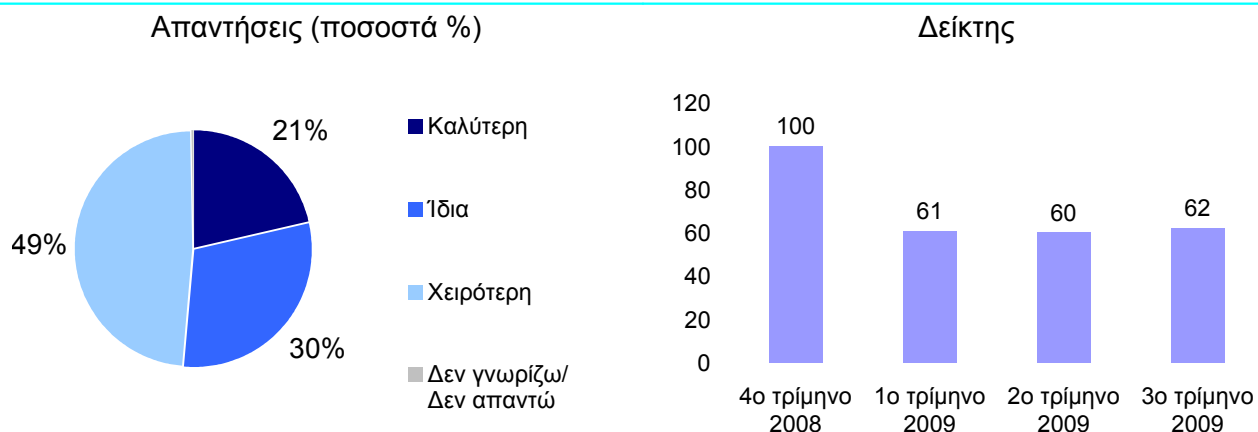
Η αισιοδοξία των CEOs κατά το προηγούμενο τρίμηνο για την πορεία του κλάδου τους ένα έτος μετά δεν συνεχίστηκε στο 3^ο τρίμηνο του 2009, με αποτέλεσμα ο δείκτης να σημειώσει κάμψη στις 214 μονάδες. Ωστόσο, σε αντίθεση με την βιομηχανία και τις υπηρεσίες, οι CEOs των εμπορικών επιχειρήσεων εμφανίζονται διαφοροποιημένοι θεωρώντας ότι οι συνθήκες στον κλάδο τους σε 1 χρόνο θα είναι καλύτερες από τις σημερινές.

Η εκτίμηση για την οικονομική κατάσταση του κλάδου δραστηριοποίησης 1 έτος μετά

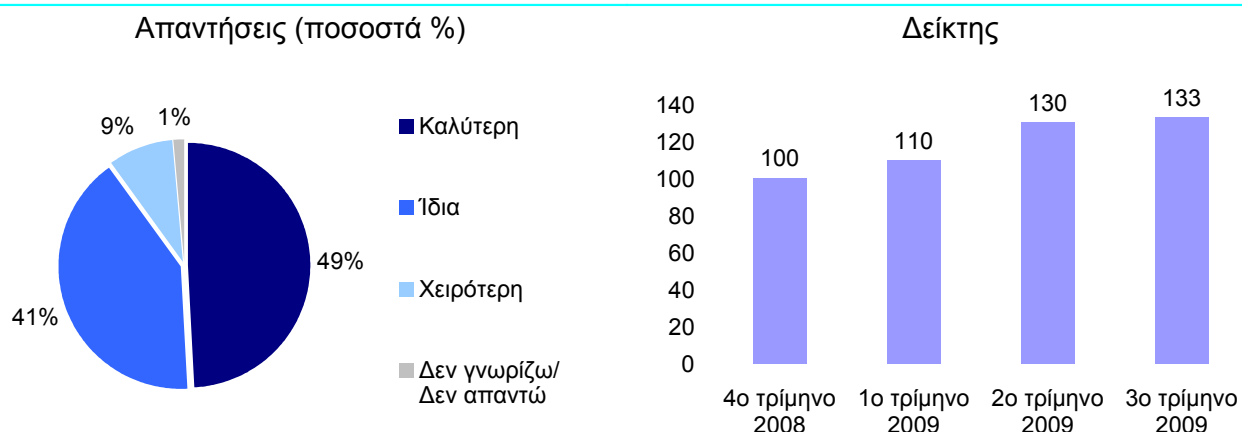
Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση των εταιρειών είναι στάσιμη και στο 3^ο τρίμηνο του 2009. Ο δείκτης αυξήθηκε ελάχιστα σε 62 μονάδες. Οι CEOs των μεγάλων επιχειρήσεων (101-300 εργαζόμενοι) δηλώνουν ότι η κατάσταση στις εταιρείες που διοικούν είναι πολύ καλύτερη συγκρινόμενη με 1 έτος πριν, έναντι των λοιπών μεγεθών (μικρές-μεσαίες και πολύ μεγάλες). Διαφορετική είναι η γνώμη των CEOs επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών οι οποίοι δηλώνουν σε αντίθεση με τους λοιπούς κλάδους, ότι η κατάσταση στις επιχειρήσεις τους επιδεινώθηκε.

Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση της εταιρείας συγκρινόμενη με 1 έτος πριν

Συγκρατημένες είναι οι προσδοκίες των CEOs για την μελλοντική κατάσταση της εταιρείας τους. Ο δείκτης αυξήθηκε μόλις κατά 3 μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο, παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις ανάλογα με τον κλάδο. Στην βιομηχανία εμφανίζεται επιδείνωση του κλίματος, ενώ οι CEOs των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών είναι αρκετά αισιόδοξοι για το επόμενο έτος.

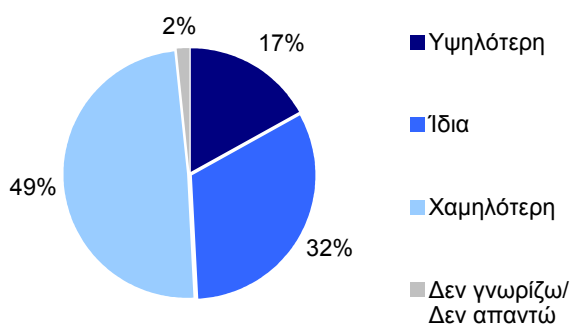
Η εκτίμηση για την οικονομική κατάσταση της εταιρείας 1 έτος μετά

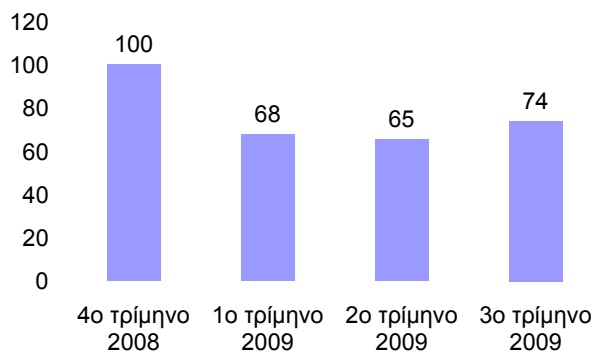
Αυξημένη είναι η τρέχουσα δαπάνη των εταιρειών για επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Το ποσοστό των CEOs που δήλωσαν αυξημένες δαπάνες σε σχέση με το προηγούμενο έτος ανήλθε σε 17% έναντι 13% το προηγούμενο τρίμηνο. Υψηλότερες σε σχέση με τους άλλους κλάδους είναι οι επενδύσεις στις εταιρείες παροχής υπηρεσιών.

Η τρέχουσα δαπάνη για επενδύσεις παγίου κεφαλαίου της εταιρείας σε σχέση με 1 έτος πριν

Απαντήσεις (ποσοστά %)

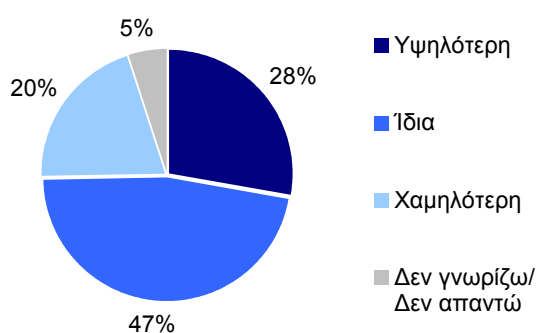
Δείκτης

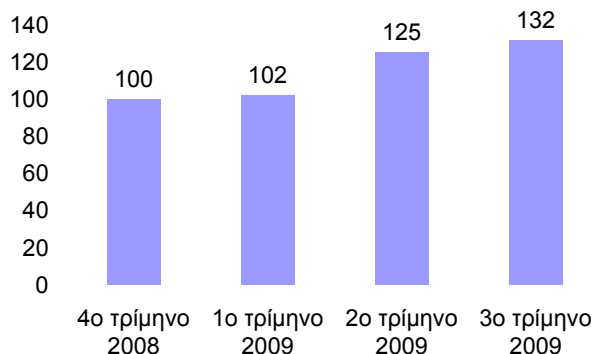
Άνοδο των επενδύσεων προβλέπουν για το επόμενο έτος το 28% των CEOs έναντι ποσοστού 23% το προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο, οι CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων αναθεωρώντας τις εκτιμήσεις του προηγούμενου τριμήνου θεωρούν ότι οι επενδύσεις τους 1 έτος μετά, θα κινηθούν σε ελαφρώς χαμηλότερα επίπεδα από τα σημερινά.

Η εκτίμηση για την δαπάνη επενδύσεων παγίου κεφαλαίου της εταιρείας 1 έτος μετά

Απαντήσεις (ποσοστά %)

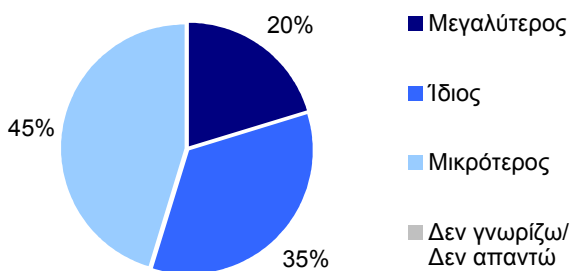
Δείκτης

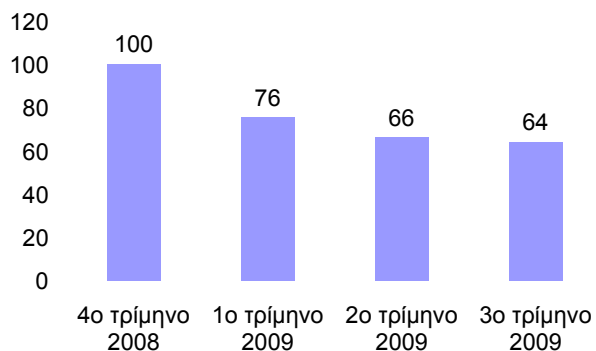
Πτωτική είναι η πορεία του δείκτη τρέχουσας απασχόλησης και στο 3^ο τρίμηνο του 2009 αν και η μείωση είναι της τάξης των 2 μονάδων. Ωστόσο, διαφορετική εμφανίζεται η εικόνα στη βιομηχανία και στις μεγάλες επιχειρήσεις όπου οι CEOs δήλωσαν ότι αυξήθηκε η απασχόληση στις εταιρείες που διοικούν.

Ο αριθμός εργαζομένων της εταιρείας συγκρινόμενη με 1 έτος πριν

Απαντήσεις (ποσοστά %)

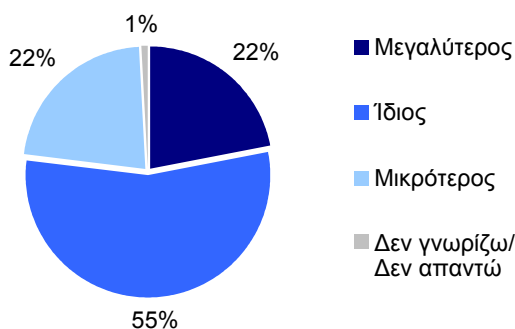
Δείκτης

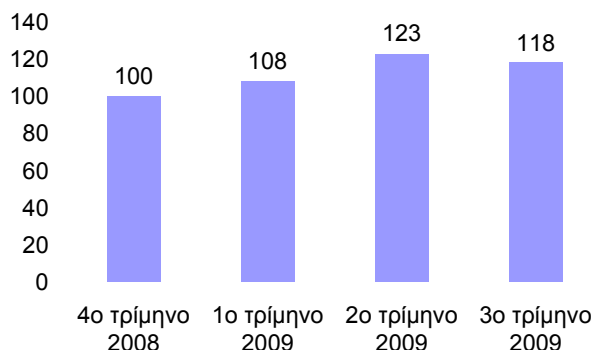
Οι προσδοκίες των CEOs για αύξηση της απασχόλησης το επόμενο έτος, που επικρατούσαν κατά τα προηγούμενα τρίμηνα του 2009 αντιστράφηκαν το 3^ο τρίμηνο σε εκτιμήσεις για καθοδική πορεία, εκτός από τη βιομηχανία όπου προβλέπεται στασιμότητα. Παρά την μείωση του δείκτη, για την πληρέστερη ανάγνωση των αποτελεσμάτων της έρευνας πρέπει να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι το 55% των CEOs δήλωσαν ότι η απασχόληση στις εταιρείες τους θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα.

Ο αριθμός εργαζομένων της εταιρείας 1 έτος μετά

Απαντήσεις (ποσοστά %)

Δείκτης

Εκτός των καθιερωμένων ερωτήσεων για την κατασκευή των παραπάνω δεικτών, ζητήθηκε επιπλέον η γνώμη των CEOs σχετικά με την κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να κινηθεί η φορολογική πολιτική της νέας κυβέρνησης που θα προκύψει από τις εκλογές του Οκτωβρίου και πιο συγκεκριμένα για την αντιμετώπιση που θα πρέπει να έχουν οι φορολογικοί συντελεστές.

Ποια θα πρέπει να είναι η αντιμετώπιση των φορολογικών συντελεστών από την νέα κυβέρνηση

Το 83% των CEOs δήλωσε ότι οι φορολογικοί συντελεστές πρέπει μειωθούν ακόμα περισσότερο από τα υφιστάμενα επίπεδα, ενώ ταυτόχρονα πρέπει καταβληθούν ουσιαστικές προσπάθειες για την μείωση της φοροδιαφυγής, η οποία αντισταθμίζει βραχυχρόνια τις απώλειες από την μείωση των συντελεστών. Μακροχρόνια, οι μειωμένοι συντελεστές θα έχουν θετική επίδραση στη γενικότερη οικονομική δραστηριότητα και λειτουργούν

προς την κατεύθυνση της αύξησης των φορολογικών εσόδων. Ωστόσο, το 13% των CEOs πιστεύει ότι οι φορολογικοί συντελεστές είναι ήδη χαμηλοί και δεν απαιτείται επιπλέον μείωση, ενώ το 4% αντίθετα θεωρεί ότι οι συντελεστές πρέπει να αυξηθούν και επιπρόσθετα να επιβληθούν έκτακτοι φόροι για την αντιμετώπιση της υστέρησης των εσόδων.